Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu doporučení Rady o rámci pro kvalitu stáží

COM(2013) 857 final

(2014/C 214/07)

Zpravodajka: **paní Indrė VAREIKYTĖ**

Dne 4. prosince 2013 se Komise, v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu doporučení Rady o rámci pro kvalitu stáží

COM(2013) 857 final.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 6. února 2014.

Na 496. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 26. a 27. února 2014 (jednání dne 27. února 2014), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 196 hlasy pro, 7 hlasů bylo proti a 6 členů se zdrželo hlasování.

1. **Závěry a doporučení**

1.1 V posledních dvou desetiletích se stáže staly pro mladé lidi významným odrazovým můstkem ke vstupu na trh práce. Ačkoli se stáže staly standardní složkou trhů práce v Evropě a řada podniků se na tomto procesu začala aktivně podílet, jejich rozšiřování je doprovázeno rostoucími obavami v souvislosti se vzdělávacím obsahem a pracovními podmínkami. Mají-li stáže usnadnit přístup k zaměstnání, měly by nabízet kvalitní vzdělávací obsah a odpovídající pracovní podmínky; neměly by nahrazovat řádná pracovní místa ani být podmínkou jejich obsazení.

1.2 Stáže jsou významným prostředkem, jak řešit nezaměstnanost a nesoulad mezi dostupnými a požadovanými dovednostmi a jak zajistit hladký přechod ze vzdělávacího systému na trh práce, neměly by ale být považovány za jediný způsob, jak tohoto cíle dosáhnout. Podmínkou úspěšného řešení těchto problémů je soubor komplexních, vzájemně provázaných politik na evropské úrovni i v členských státech. Vhodná opatření, zejména na vnitrostátní úrovni, mohou zvýšit nabídku možností stáží určených mladým lidem.

1.3 Vedle specifických doporučení zařazených v textu platí následující hlavní podmínky zajištění lepší a dostupnější nabídky stáží:

1.3.1 Doporučení by mělo zahrnovat stáže spojené se vzdělávacími programy a stážemi pod hlavičkou aktivních politik na trhu práce (zaměřenými na mladé nezaměstnané dosud bez dovedností nebo s nízkou mírou dovedností), neboť právě ty jsou nejefektivnějším typem stáže v EU.

1.3.2 Větší podpory by se mělo dostat zařazování stáží do vzdělávacích osnov a dle možností by stáže měly probíhat během studia, nikoli po jeho skončení.

1.3.3 Evropské instituce i vlády členských států by měly koordinovaně usilovat o vyšší dostupnost stáží, především v malých a středních podnicích.

1.3.4 V případě stáží v rámci volného trhu by měl být poskytován balíček základního sociálního zabezpečení (zdravotní a sociální pojištění, v případě placených stáží také pracovní volno z důvodu nemoci).

1.3.5 Stážisté by měli pobírat nutnou finanční podporu.

1.3.6 Bude zapotřebí vypracovat doplňující pokyny, jež by členským státům a přijímajícím podnikům a organizacím objasnily, jak mohou podpořit programy stáží prostřednictvím již dostupných zdrojů financování na úrovni EU i členských států a pomohly jim vybudovat pružnou nabídku stáží se sdílenou finanční odpovědností.

1.3.7 K zajištění větší mobility mladých lidí v rámci EU je zapotřebí větší nabídka příležitostí přeshraničních stáží. Pokud jde o rozšíření služeb EURES o stáže, jedná se jistě o vítanou iniciativu, bude však zapotřebí dalších kroků na podporu otevřených a transparentních nabídkových procesů pro přidělování stáží.

1.3.8 Je též nutno zjistit obsáhlejší data o všech typech stáží na vnitrostátní i evropské úrovni a vyhodnotit je. Potřebné jsou údaje kvantitativní i kvalitativní, díky nimž bude možné vyhodnotit kvantitu, kvalitu, dopad a efektivitu stáží.

1.3.9 Velice důležité je pomocí vhodných opatření zvýšit informovanost a přístupnost tak, aby se stáží mohly účastnit osoby se zdravotním postižením.

1.3.10 Klíčové je také zapojit všechny relevantní subjekty (sociální partnery, organizace občanské společnosti, a zejména pak organizace mladých) do přípravy pokynů k tomuto rámci i do jeho sledování, hodnocení a provádění.

2. **Obecné připomínky**

2.1 V prosinci 2012 předložila Evropská komise balíček tří hlavních návrhů týkajících se zaměstnanosti mladých, neboli záruku pro mladé lidi, rámec pro kvalitu stáží a aliance pro učňovskou přípravu; došlo též k rozšíření sítě EURES. EHSV živě sleduje proces provádění všech uvedených nástrojů.

2.2 Výbor vítá doporučení Rady o rámci pro kvalitu stáží coby opatření k zajištění kvality vzdělávacího obsahu a odpovídajících pracovních podmínek během stáží, ale také jako nástroj prevence jejich využití náhradou za řádná pracovní místa či jako předpokladu pro získání pracovního místa.

2.3 EHSV uznává, že kvalitní stáže jsou klíčovým předpokladem úspěšné realizace záruk pro mladé lidi ([1]) (dle nichž mají členské státy zajistit, *„že všichni mladí lidé mladší 25 let obdrží ve lhůtě čtyř měsíců od okamžiku, kdy se stali nezaměstnanými nebo ukončili formální vzdělávání, kvalitní nabídku zaměstnání, dalšího vzdělávání, učňovského programu nebo stáže“*) a splnění cíle strategie Evropa 2020, jímž je 75 % zaměstnanost osob ve věku 20–64 let do roku 2020. Je třeba poznamenat, že řádné fungování programů stáží může přispět k řešení nesouladu mezi dostupnými a požadovanými dovednostmi a současně zajistit přechod ze vzdělávacího systému na trh práce.

2.4 I přes vítaný pokrok v řadě členských států se Výbor kloní k závěru, že hlavními překážkami, které dnes brání rozvoji stáží v EU, jsou nedostatečný vzdělávací obsah a neodpovídající pracovní podmínky. Vyplývá to též z nedávného průzkumu Eurobarometru ([2]), podle nějž se více než 28 % stážistů domnívá, že jim absolvovaná zkušenost nepomohla či nepomůže při hledání řádného pracovního místa.

2.5 Podle názoru EHSV jsou stáže pouze jedním z nástrojů, které lze využít k řešení problému nezaměstnanosti a nesouladu mezi dostupnými a požadovanými dovednostmi. Tyto problémy je nutno řešit prováděním komplexních a vzájemně provázaných politik na evropské úrovni i v členských státech.

2.6 Výbor též konstatuje, že doporučení se týká pouze stáží v rámci volného trhu a stáží v zahraničí, aniž by věnovalo zvláštní pozornost těm formám stáží, které jsou v celé Evropské unii běžnější a účinnější ([3]) – stážím přidruženým ke vzdělávacím programům a stážím pod hlavičkou aktivních politik na trhu práce, určeným mladým nezaměstnaným dosud bez dovedností nebo s nízkou mírou dovedností.

2.7 Rámec by měl být dostatečně pružný z důvodu odlišných výchozích podmínek, předpisů a praktik v jednotlivých členských státech, a současně by měl ctít zásadu subsidiarity.

2.8 Zařazení širší skupiny stáží přidružených ke vzdělávacím programům do rámce pro kvalitu stáží by umožnilo systematičtější přístup ke stážím v rámci volného trhu, zejména uvážíme-li, že vzdělávací sektor již má zavedenu metodiku kontroly kvality, která by se tak mohla stát vzorem pro kontrolu kvality všech programů stáží. Díky zavedení jednotné metodiky kontroly kvality pro všechny typy stáží by bylo možno nabídnout srozumitelnější a transparentnější kvalitativní požadavky a současně přispět k zacílení stáží na vzdělávací výsledky. Je nicméně důležité zajistit, aby takový nástroj nebyl v rozporu s příslušnou legislativní úpravou členského států.

([1]) Doporučení Rady o zavedení záruk pro mladé lidi, Úř. věst. C 120, 26.4.2013, s. 1.

([2]) The experience of traineeships in the EU, Eurobarometer, 2013.

([3]) Studie týkající se komplexního přehledu organizace stáží v členských státech EU (Study on a comprehensive overview of traineeship arrangements in the EU Member States), Evropská unie, 2012.

2.9 EHSV nicméně zdůrazňuje, že přijetí legislativního a regulačního rámce není samo o sobě zárukou kvality stáží. Pro zajištění kvalitních stáží bude klíčové provedení těchto předpisů a důsledné monitorování celého procesu. Členské státy musejí být schopny rozhodovat o nejlepší koncepci stáží tak, aby mohly zajistit kvalitu a předejít zneužívání.

2.10 K zajištění větší mobility mladých lidí v rámci EU je zapotřebí větší nabídka příležitostí přeshraničních stáží. Vítanou iniciativou je zařazení stáží do působnosti služeb EURES, zejména díky doplňujícímu přínosu v podobě podpory zahraničních stáží (v současné době probíhá v zahraničí pouze 9 % stáží[2]). Je však třeba provést další informační a institucionální opatření na podporu otevřených a transparentních nabídkových procesů pro přidělování stáží. V pokynech pro případné hostitelské organizace by se mohly definovat zásady otevřených a transparentních postupů náboru a kvalitativní kritéria stáží. Cílové publikum by nadto mohlo být lépe informováno o stávajících programech a možnostech stáží, zejména prostřednictvím sociálních médií a internetu.

3. **Stáže a investice**

3.1 EHSV věří, že stážisté na pracovišti se mohou podílet na výsledcích podniků i ekonomiky jako celku a zároveň sbírat potřebné zkušenosti, pokud je pro tento účel příznivě nastaveno učební prostředí na pracovišti.

3.2 Jakkoli je stáž příležitostí se něčemu naučit, nelze opomíjet její přínosy pro všechny zúčastněné strany – stážistu, zaměstnavatele, ekonomiku jako celek, a tím i společnost. Zajištění kvalitních a přístupných systémů stáží by tudíž mělo být společným úkolem.

3.3 Výbor se domnívá, že doporučení by mělo aktivněji podněcovat investice do stáží. Zvláštní pozornost by měla být věnována malým a středním podnikům, neboť tyto podniky často bez konkrétní podpory nedisponují dostatečným kapitálem na investice do stážistů.

3.4 Příčiny nedostatečných investic menších podniků do stáží spočívají ve specifických rysech malých a středních podniků, jako je zaměření na krátkodobé cíle, neschopnost kumulovat přínosy plynoucí ze stáží v krátkodobém horizontu a odlišný poměr nákladů a přínosů stáží. Stáž je investice, jejíž návratnost pro podnik není okamžitá. Další překážkou, která malým podnikům snižuje motivaci nabízet stáže, je riziko, že stážista nezůstane u firmy dostatečně dlouho na to, aby se podniku vrátily náklady vynaložené na stáž.

3.5 EHSV se domnívá, že přítomnost odborně způsobilé pracovní síly s kvalitními dovednostmi je zdrojem konkurenčních výhod převyšujících přínosy pro jednotlivého pracovníka či podnik. Je tudíž opodstatněné, aby stát zasáhl na trhu formou podpory stáží v soukromých podnicích. Vzhledem k tomu, že malé a střední podniky jsou významnými čistými tvůrci pracovních míst a hybateli hospodářského růstu, lze odůvodnit investice malých podniků do stáží nápravou selhání trhu vlivem externalit a zájmem veřejných statků (jako je nesoulad dostupných a požadovaných dovedností na výstupu ze vzdělávacího systému) – malé podniky by tak mohly více přispívat k celkovému hospodářskému růstu a prosperitě společnosti jako celku ([4]).

3.6 Výbor proto doporučuje vypracovat doplňující pokyny, jež by členským státům a přijímajícím podnikům a organizacím objasnily, jak mohou podpořit programy stáží prostřednictvím již dostupných zdrojů financování na úrovni EU i členských států. Tyto pokyny by měly zahrnovat také příklady osvědčených postupů integrace systémů stáží do podniků a organizací.

3.7 EHSV se domnívá, že je důležité informovat zaměstnavatele o tom, jaké čisté přínosy lze očekávat výměnou za nabídku míst pro stážisty. Ilustraci skutečné ekonomické návratnosti, jež by zaměstnavatele motivovala k přijetí stážistů, by mohly přinést studie celého spektra nákladů a přínosů. Zároveň je nutné zvyšovat povědomí veřejnosti o tom, že by podniky měly nabízet stáže potřebné kvality.

4. **Náhrady a sociální zabezpečení**

4.1 Vzhledem k tomu, že pouhá 62 % mladých absolventů stáže ([5]) uzavřela o stáži písemnou dohodu nebo smlouvu s přijímající organizací či podnikem, podporuje Výbor požadavek na povinnost sjednat písemnou dohodu o stáži. Pro dohody o stáži by se měly stanovit společné právní normy. Je třeba poznamenat, že právní písemné dohody či smlouvy skýtají výhody pro poskytovatele stáže i stážistu, neboť upevňují povinnosti a práva obou stran.

([4]) Management Training in SMEs, OECD, 2002.

([5]) The experience of traineeships in the EU, Eurobarometer, 2013.

4.2 Výbor však v případě stáží v rámci volného trhu doporučuje, aby přijímající podnik nebo organizace automaticky poskytovaly balíček základního sociálního zabezpečení (zdravotní a sociální pojištění, v případě placených stáží také pracovní volno z důvodu nemoci) a aby tato povinnost byla zakotvena v dohodě o stáži. Pokud se na stáž pohlíží v souladu s vnitrostátním právem a praxí jako na pracovněprávní vztah, musí se na ni vztahovat všechny pracovněprávní předpisy, sociální právo a ustanovení kolektivní smlouvy (včetně mzdových požadavků). V případě sporu Výbor doporučuje, aby se stážisté považovali za slabší stranu a aby jim byla poskytnuta veškerá potřebná podpora.

4.3 Mezi nejběžnější metody financování různých typů stáží v různých členských státech patří evropské, vnitrostátní a regionální fondy, institucionální podpora (např. granty vysokých škol), samoplátci a prostředky podniků. V případě, že jsou dostupné veřejné prostředky, sem často patří značná podpora z evropských fondů, zejména z Evropského sociálního fondu (ESF). U stáží v rámci volného trhu je však zvláště časté samofinancování, neboť stážisté v četných případech nezískávají dostatečné, nebo dokonce žádné náhrady. Je skutečností, že 59 %[5] všech stážistů nedostává žádnou finanční náhradu a musí se spoléhat na jiné zdroje financování, jako jsou vlastní úspory a podpora rodiny.

4.4 Výbor zdůrazňuje, že byť se stážisté připravují na budoucí kariéru a zvyšují svoje šance zaměstnanosti, nelze dopustit, aby byli vystaveni riziku chudoby. Stáže by měly být stejně přístupné pro všechny, ale absence finanční náhrady omezuje přístupnost systému stáží (v celé EU absolvovalo stáž pouze 46 % respondentů[5]). Dochází tak k diskriminaci některých kategorií mladých lidí na základě finančních poměrů.

4.5 S ohledem na přístup založený na sdílené odpovědnosti Výbor vyzývá členské státy, aby hledaly pružná řešení otázky náhrad pro stážisty. Tento přístup by měl zajistit kvalitní stáže za důstojných podmínek bez toho, že by podniky byly odrazovány od jejich poskytování. Náhrada za stáž by neměla být považována za pouhý výdělek, ale také za opatření zaručující rovné podmínky pro mladé lidi usilující o účast v systémech stáží.

4.6 EHSV doporučuje provést přezkum a společně se sociálními partnery diskutovat o všech možnostech, jako jsou daňové úlevy pro přijímající podniky, využití evropských a vnitrostátních fondů, slevy na balíčcích sociálního zabezpečení atd., aby břemeno náhrady nespočívalo výhradně na přijímajících podnicích a organizacích.

4.7 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby co nejdříve vypracovala pokyny s uvedením osvědčených postupů určené členským státům a podnikům.

4.8 Osvědčené postupy v oblasti stáží, uvedené v doporučení o rámci pro kvalitu stáží, by se měly vztahovat nejen na stáže v rámci volného trhu, ale také na stáže ve veřejném sektoru a v institucích EU.

5. **Další aspekty**

5.1 EHSV schvaluje doporučené nejvýše šestiměsíční trvání stáží a omezení možnosti opakovat stáže z toho důvodu, aby stážisté nebyli využíváni coby náhrada za zaměstnance a stáže chybně nesloužily jako alternativa k trvalému zaměstnání. Možná by ale bylo vhodné, aby přeshraniční stáže byly delší než stáže vykonávané v zemi původu stážisty.

5.2 EHSV považuje za zásadně důležité, aby se programů stáží mohly za rovných podmínek účastnit také osoby se zdravotním postižením, a doporučuje přijmout opatření, která by posílila přístupnost a informovanost v této oblasti.

5.3 EHSV vyzývá sociální partnery, aby nadále působili ve prospěch uznání dovedností a kvalifikací získaných při stážích i jiných příležitostech (např. díky dobrovolné činnosti). Inspirací ke zvýšení transparentnosti by se v této souvislosti mohla stát nedávná diskuse o evropském prostoru dovedností a kvalifikací.

5.4 Výbor je příznivě nakloněn vydávání osvědčení o absolvování stáže, doporučuje však zajistit jednotný standard těchto osvědčení. Dále navrhuje prověřit možnost jejich propojení s pasem mládeže a evropským rámcem kvalifikací, díky němuž by byla široce uznávána a sloužila by ku prospěchu mladých lidí i jejich budoucích zaměstnavatelů.

5.5 Výbor vyzývá k oživení dialogu na úrovni EU i v jednotlivých členských státech tím, že do přípravy pokynů k tomuto rámci i do jeho sledování, hodnocení a provádění budou přizvány všechny relevantní subjekty: sociální partneři, organizace občanské společnosti, a zejména pak organizace mladých.

V Bruselu dne 27. února 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE